

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

ЛОУ ЯНЬХУА

УДК 378.22.091.3-054.6:784.9](510)(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ОРФОЕПІЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІНОЗЕМНИХ МАГІСТРАНТІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО
ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Лоу Яньхуа

СУМИ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник кандидат педагогічних наук, доцент
КЬОН НАТАЛЯ ГЕОРГІЇВНА,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
завідувач кафедри теорії музики і вокалу.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
ОВЧАРЕНКО НАТАЛІЯ АНАТОЛІЇВНА,
Криворізький державний педагогічний університет,
професор кафедри методики музичного виховання,
співу та хорового диригування;

кандидат педагогічних наук, доцент
БІРЮКОВА ЛАРИСА АНАТОЛІЇВНА,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка,
доцент кафедри хорового диригування, вокалу та методики музичного навчання.

Захист відбудеться 24 жовтня 2019 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 214.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (40002, м. Суми, вул. Роменська, 87).

Автореферат розіслано 19 вересня 2019 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Г. Козлова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження. Вхідження людства в епоху глобалізації зумовило суттєві зрушення в мистецькому середовищі. Важливими наслідками означеного процесу стали розширення інформаційного поля, активізація міжнародних культурних контактів та полілогу культур різних епох, народів і творчих персоналій, значущість розвитку яких визначено в Законах України «Про загальну середню освіту (1999), «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), у розробці Національної стратегії розвитку освіти в Україні по період до 2021 року (2013), у Концепції «Нова українська школа» (2016).

Зазначені тенденції зумовлюють необхідність опанування студентами-вокалістами майстерністю виконання творів зі скарбниці світового музичного мистецтва різних епох, мистецько-національних традицій і художніх стилів. Вимога сучасності – це донесення творів до слухачів на засадах усвідомлення й реконструкції авторського задуму та його автентичного й стилевідповідного втілення мовою авторського оригіналу. Отже, виконавська майстерність співака потребує від нього оволодіння культурою вокальної орфоєпії відповідної мови, гнучкою вокально-артикуляційною технікою, що дозволить йому якісно інтерпретувати й виконувати репертуар світового вокального мистецтва.

У процесі вокальної освіти іноземних студентів проблема формування вокально-орфоєпічної культури набуває специфіки, зумовленої особливостями етнолінгвістичної практики, художньої ментальності, набутими навичками артикуляції та інтонування вербальних текстів у співі рідною мовою. Особливу проблему в силу специфічних національно-лінгвістичних відмінностей становить оволодіння вокально-орфоєпічною культурою співаків із Китаю, які складають переважну частку іноземних магістрантів в Україні та ставлять за мету оволодіння мистецтвом виконавства творів композиторів різних країн, творчих напрямів і здатністю готувати до співацької діяльності своїх майбутніх вихованців.

Проблеми вокальної орфоєпії розглянуто в концепції про спів як особливу фонетичну підсистему мови (Ю. Ільїнов, Е. Руч'євська), в дослідженнях, присвячених фізіологічним підґрунтям вокальної мови (Л. Дмитрієв, Ф. Заседателев, І. Левідов, В. Морозов та ін.), в основних положеннях теорії інтонації, в яких інтерпретовано музичне виконавство як феномен інтонованого сенсу (Б. Асаф'єв, В. Медушевський, Б. Яворський та ін.). Усебічно досліджено різні аспекти співвіднесення музики та слова в працях філософів і музикознавців (М. Алексеєва, Д. Аспелунд, Л. Бірюкова, В. Васіна-Гроссман, Ю. Малишев, Ю. Хохлов та ін.). Своєрідність виконання творів вокального жанру висвітлено М. Арановським, А. Сохором, К. Сімаковою, В. Холоповою та ін.; питання семантичних взаємозв'язків слова та музики в різних жанрах вокальної творчості розглянуто в працях Л. Красинської, А. Оголевця, В. Супрун та ін.; до проблем формування навичок вокальної орфоєпії, оволодіння артикуляційною технікою у виконанні вокальних творів різних стилів і творчих напрямів зверталися Б. Базиликот, І. Драч, А. Ковбасюк, П. Турянський та ін.

Однак питання щодо процесу формування вокально-орфоєпічної культури іноземними магістрантами, які отримують освіту за фахом «вокал», як

необхідного чинника втілення художнього замислу вокальних феноменів, створених різними мовами, залишаються недостатньо вивченими, що викликає низку *суперечностей*, а саме:

- між загальнокультурними вимогами довершеності й автентичності виконавської інтерпретації вокальних творів у широкому стильовому діапазоні та недостатньою розробленістю питань, пов'язаних із підготовкою іноземних магістрантів до втілення художнього змісту різного за національними та індивідуально-творчими стилями репертуару;
- між синтетичною природою вокальних творів, зумовленою поєднанням вербально-поетичного та музично-інтонаційного складників художньо-образного змісту, та недостатньою увагою викладачів вокалу до вокально-артикуляційної та вокально-інтонаційної досконалості іноземних магістрантів;
- між потребою магістрантів із КНР у вокальній підготовці в ЗВО України та відсутністю ефективної методики з фаху щодо вдосконалення в них орфоепічних умінь з урахуванням типових проблем, породжених відмінностями китайської та європейських (української) мов, складністю виконання іншомовних творів.

Зважаючи на актуальність проблеми та її недостатню науково-теоретичну розробленість і означені суперечності, було визначено тему дисертаційної роботи: **«Формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до комплексної наукової теми: «Методологія та методика фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії у контексті художньо-естетичних інновацій мистецької освіти», що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (державна реєстрація № 0114U007160).

Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 10 від 30 травня 2017 року).

Мета дослідження полягає в теоретичній розробці й експериментальній перевірці методики формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності.

Відповідно до мети поставлено на розв'язання такі **завдання**:

1. Виявити стан розробленості досліджуваної проблеми.
2. Розкрити зміст і компонентну структуру феномену «вокально-орфоепічна культура» та специфіку її прояву в іноземних магістрантів із КНР.
3. Теоретично обґрунтувати та розробити методику формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності (на прикладі студентів із КНР).
4. Визначити критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності (на прикладі студентів із КНР).

5. Експериментально перевірити ефективність методики формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності (на прикладі студентів із КНР).

Об'єкт дослідження – процес підготовки іноземних магістрантів – майбутніх викладачів вокалу до фахової діяльності.

Предмет дослідження – методика формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності (на прикладі студентів із КНР).

Методологічну основу дослідження становлять філософсько-естетичні, культурологічні, лінгвістичні, психолого-педагогічні концепції, у яких висвітлюються питання національного та інтернаціонального аспектів діалогу культур, художнього пізнання й інтерпретації (Т. Адорно, М. Каган, А. Линенко, О. Лілов, О. Реброва, С. Шип та ін.), проблеми формування культури мовлення, музичного виконавства, специфіки вокального мистецтва та інтерпретації вокальних творів, інтонування як способу реконструкції співаком художньо-ідейного замислу автора твору (Б. Асаф'єв, О. Котляревська, А. Козир, Н. Овчаренко, Г. Падалка, О. Устименко-Косоріч та ін.), концептуальні положення поліхудожнього, індивідуально-особистісного, технологічного, компаративістського, рефлексивного, компетентнісного наукових підходів.

Теоретичну основу дослідження становлять праці фахівців у галузі теорії мистецтва, зокрема – аналізу жанрових особливостей вокального мистецтва, формування музичного сприйняття й вокального виконавства, почуття художнього стилю; основні положення теорії інтонації та мистецтва виконавського інтонування, специфіки вокально-фонаційного і вокально-мовного інтонування, вокально-виконавської інтерпретації (Б. Асаф'єв, В. Васіна-Гроссман, І. Дабаєва, Е. Дурандіна, С. Людкевич, В. Медушевський, Е. Назайкінський та ін.), концепції про спів як особливу фонетичну підсистему мови (Г.-Г. Гадамер, Н. Ільїна, Л. Златоустова, В. Ігнатенко, М. Каленчук та ін.), аналіз особливостей вокальної мови, накопичених у акустиці, фізіології, фоніатрії та вокальній педагогіці (Д. Аспелунд, Л. Бірюкова, Л. Дмитрієв, І. Козлянінова, В. Морозов, А. Музехольд, П. Ноздровська та ін.), методики вдосконалення вокально-артикуляційної техніки, вимови текстів різними мовами (Б. Базиликут, І. Драч, Ж. Дюпре, І. Колодуб, О. Корнієнко, В. Садовніков та ін.), узагальнення досвіду співаків світового рівня, які успішно виконують репертуар у різних стилях і мовних та національних вокально-виконавських традиціях, у числі яких – Дмитро Гмиря, Фішер Діскау, Дмитро Хворостовський, Юліус Мауріцціо та ін.

Методи дослідження. Для реалізації мети й вирішення поставлених завдань у дисертаційній роботі використано комплекс взаємоузгоджених методів: *теоретичних*: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація, класифікація – для визначення поняттєвого апарату дослідження; прогнозування та теоретичне моделювання – для визначення компонентної структури вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів та розробки критеріально-діагностичного апарату з метою виявлення в них рівнів сформованості вокально-орфоепічної культури; аналіз освітнього середовища іноземних студентів у

минулому й під час навчання в Україні – для визначення педагогічних умов і розроблення моделі методики формування в них вокально-орфоепічних навичок і здатності їх гнучко й варіативно застосовувати в співі різними мовами; *емпіричних*: узагальнення досвіду провідних фахівців у галузі формування навичок вокальної артикуляції в річищі досягнення виконавської майстерності та з метою виявлення наявних досягнень, практичних проблем і обґрунтування методики їх подолання; методи діагностики – бесіда, інтерв'ю, анкетування, включене спостереження, педагогічне тестування, узагальнення оцінок незалежних експертів, аналіз результатів самостійного розучування творів; педагогічний експеримент – для перевірки ефективності педагогічних умов і методів формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів; *методів математичної статистики*: статистична обробка й інтерпретація отриманих у процесі формувального експерименту даних, їх відображення в наочно-графічний спосіб – для якісного та кількісного аналізу отриманих результатів і підтвердження їх вірогідності.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* здійснено цілісний аналіз проблеми формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності, а саме: виявлено стан розробленості досліджуваної проблеми; розкрито зміст і компонентну структуру феномену вокально-орфоепічна культура: обґрунтовано наукові підходи (поліхудожній, індивідуально-особистісний, технологічний, компаративний, рефлексивний, компетентнісний), принципи (міжкультурної комунікації, індивідуалізації методів формування вокально-орфоепічної культури, діалектичної єдності стабільності та інваріантності у формуванні вокально-артикуляційної техніки, поєднання «синхронного», «асинхронного» та «бінарного» способів порівняння об'єктів, взаємозв'язку самопізнання й самовдосконалення, подвійної спрямованості орфоепічно-виконавського процесу); теоретично обґрунтовано й розроблено методику формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності: педагогічні умови (вдосконалення організаційно-методичного забезпечення у формуванні вокально-орфоепічної культури; формування активної особистої позиції щодо цілеспрямованого підвищення рівня вокально-орфоепічної культури; набуття досвіду самостійного вдосконалення вокально-орфоепічної культури у власному виконавстві та викладанні вокалу), етапи (аксіологічно-мобілізаційний, когнітивно-формувальний, фахово-результативний) та методи, які враховують специфіку формування вокально-орфоепічної культури китайських магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності (фонетичне аудіювання, структурно-фонетичний аналіз вербального тексту, добір, систематизація й поетапне застосування комплексу інтонаційно-артикуляційних ігор і тренінгів, інтонаційно-мовна й мелодична імпровізація тощо); визначено систему критеріїв, показників та рівнів сформованості вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів: художньо-стильовий (показники: усвідомлення значущості вокально-орфоепічної культури у відтворенні художньо-образного змісту творів; історико-стильова ерудованість у галузі вокального мистецтва; зорієнтованість у

вокально-артикуляційній техніці в різних музично-стильових культурах); технологічно-відтворювальній (диференційоване сприйняття фонаційно-артикуляційних особливостей; володіння технікою виконання складних вокально-артикуляційних елементів; навички вокальної артикуляції у виконанні творів іноземного походження); фахово-діяльнісній (знання закономірностей і методів формування вокально-орфоепічних навичок; обізнаність з особливостями методики формування варіативно-фонетичної техніки артикуляції в різних мовах; здатність творчо переносити свій музично-когнітивний, виконавський, методико-теоретичний досвід у педагогічну практику); експериментально перевірено ефективність методики формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності.

Уточнено сутність поняття «музична культура» в його комунікативній проекції в контексті діалогу культур.

Удосконалено й систематизовано уявлення про зміст фахової підготовки співака в контексті підбору та інтерпретації інокультурного репертуару.

Подальшого розвитку набула методика підготовки магістрантів із КНР – майбутніх викладачів вокалу до фахової діяльності.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в розробленні діагностувальної методики виявлення рівнів сформованості в іноземних магістрантів вокально-орфоепічної культури, використанні результатів дослідження й методичних рекомендацій за означеною проблематикою у викладанні дисциплін «Виконавська майстерність» (за фахом вокал), «Ансамблеве музикування», «Методика формування вокальних навичок», «Інноваційні підходи до змісту музичної освіти», «Історія вокального виконавства», «Вокально-педагогічний репертуар», на заняттях із педагогічної практики.

Матеріали дослідження можуть бути використані в освітньому процесі музично-педагогічних закладів різного освітнього рівня – у підготовці українських та іноземних студентів за кваліфікаційними рівнями «бакалавр» і «магістр» у системі післядипломної освіти, у процесі самоосвіти вчителів музики.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (довідка № 1201/17 від 03.05.2019), Вищого навчального комунального закладу «Білгород-Дністровське педагогічне училище» (довідка № 218 від 06.05.2019), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 1463 від 06.05.2019).

Апробація отриманих результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження обговорювались і були оприлюднені у формі виступів і доповідей на наукових конференціях різних рівнів: *міжнародних* – «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, 2015), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти (Київ, 2017), мистецько-педагогічних читаннях пам'яті професора О. Я. Ростовського «Актуальні проблеми мистецької освіти» (Ніжин, 2017); «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі ХХІ століття» (Мукачеве, 2017); «Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів у галузі мистецької освіти»

(Одеса, 2017), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2017); «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, 2017, 2018); *всеукраїнській* – «Мистецька Освіта: Теорія, Методологія, Технології» (Кривий Ріг, 2017); щорічних звітних наукових конференціях аспірантів і науковців факультету музичної та хореографічної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Публікації. Основні результати дисертації висвітлено у 8 публікаціях автора, з них: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні, 2 – апробаційного характеру.

Особистий внесок здобувача у статті [2], написаній у співавторстві, полягає в обґрунтуванні методики діагностики рівнів сформованості в іноземних магістрантів вокально-орфоепічної культури та визначенні змісту й методів, застосованих на формувальному етапі експерименту.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (299 найменувань, із них 14 – іноземними мовами) і додатків. Загальний обсяг роботи – 234 сторінок, із яких основного тексту – 180 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми; означено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; розкрито методологічні та теоретичні основи дослідження; висвітлено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; наведено відомості щодо апробації та впровадження результатів дослідження, публікацій, структури та обсягу дисертації; визначено особистий внесок здобувача.

У першому розділі «**Теоретичні основи формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності**» виявлено стан розробленості досліджуваної проблеми шляхом розгляду філософських праць із питань культури, сутності поняття полілогу, діалогу культур і міжкультурної комунікації; схарактеризовано культурологічні, мистецтвознавчі дослідження, в яких розглядаються поняття художньої культури та специфіки вокального мистецтва.

На основі аналізу, систематизації та узагальнення філософської, культурологічної, музикознавчої, психолого-педагогічної літератури з'ясовано, що культура – це притаманна суспільству система духовних і матеріальних цінностей, норм і способів регулювання взаємовідносин індивідів між собою і з навколишнім середовищем, а також ті зміни, які відбуваються в ній самій, в її фізичному й духовному стані, завдяки чому, за Л. Виготським, людина створює та розвиває саму себе, вибудовує свої стосунки з оточуючими, відкриваючи й удосконалюючи власне «я». Визначено, що різноманіття культур складає багату палітру цивілізаційно-мистецького здобутку, інтерес до своєрідності яких сьогодні співіснує поряд із глобалізаційними тенденціями взаємопроникнення різнорідних світових культур (І. Зязюн, І. Ляшенко, О. Устименко-Косоріч та ін.).

Застосування методів аналізу, синтезу та порівняння музикознавчих джерел дозволило схарактеризувати вокально-художні явища як складові національної культури, в яких реалізуються мовні, мистецькі традиції, особливості художнього менталітету, інтонаційна природа музичного мистецтва й музичної семантики (Б. Асаф'єв, М. Арановський, О. Котляревська, О. Реброва, Чжан Яньфен, С. Шип та ін.).

У роботі розглянуто специфіку мистецтва інтерпретації вокальних творів у контексті цілісності художнього образу, утвореного в результаті синтезу поетичного й музично-інтонаційного видів мистецтва (В. Антонюк, В. Медушевський, О. Потебня, А. Хуторська та ін.). Зазначено, що виконавське трактування вокального твору, його художньої ідеї потребують від співака здатності проникати в зміст поетичного образу й досягати стилевідповідності й художньо-образної адекватності на засадах володіння артикуляційною технікою різних мов і знанням національно-виконавських традицій.

Встановлено, що осягнення художнього змісту вокального твору в процесі інтерпретації та виконавського втілення характеризується як двоєдиний зустрічний процес, який розкривається як перехід від емоційно-ціннісного переживання до рефлексивно-понятійного, почуттєво-інтонаційного до інтелектуально-усвідомленого саморуху (Ю. Малишев). З'ясовано, що художній зміст музики відтворюється через особливості вокальної орфоєпії, фонологічного інтонування, техніки артикуляції та реалізуються в темброво-фонаційній якості, акцентуванні опірних сегментів і кульмінацій, динаміці розвитку музичної думки. Зазначені засоби музичної виразності в контексті вокального виконавства складають невловимий для аматора-слухача, але відчутний на інтуїтивному рівні ефект, усвідомлений у рефлексивній пост-фазі спомину-переживання, художній рівень інтерпретації та виконання твору.

Використання теоретичних методів аналізу, синтезу, узагальнення й систематизації дозволило уточнити сутність поняття орфоєпії, яка інтерпретується як сукупність норм національної мови, типових для певного середовища, часового періоду, способу комунікації, що забезпечують єдність звукового оформлення мовлення й можливість усного спілкування. З'ясовано, що оволодіння орфоєпічними особливостями мови пов'язується з набуттям досвіду слухового диференціювання мовленнєвих фонем і формуванням артикуляційної техніки відтворення їх «матеріальної оболонки». Доведено роль літератури й поезії, театрального, ораторського мистецтва у становленні національної мови та культури вимови, значущість останньої в педагогічній діяльності (Р. Гандапас, О. Князьков, К. Станіславський, Е. Чарелі та ін.).

Аналіз та узагальнення наукових праць із теорії акустики, фізіології, фоніатрії, присвячених специфіці вокальної вимови, дозволили з'ясувати особливості механізму вокального звукоутворення й артикуляції за участю губ, язика, м'якого піднебіння, глоткової, ротової та носової порожнин, нижньої щелепи; зв'язку артикуляційного апарату з вокальним диханням, їх впливу на якість виконавської дикції, тембру, інтонації, культури фразування тощо. Охарактеризовано особливості вокальної вимови, які пов'язані з її синтетичною

природою, породженою взаємодією закономірностей організації вербального й музичного компонентів, зокрема – домінування артикуляційно-оформлених голосних у їх «повній» фазі, незалежно від міри наголосу; своєрідність артикуляційних прийомів звукоутворення у високій вокальній позиції; висотну, музично-часову та динамічну організацію звучання голосних; більш ясно озвучену, і в той самий час – «проміжну» роль приголосних; особливі норми їх вимови, які залежать від фонаційного й інтонаційного контекстів та національно-виконавських традицій їх вокального озвучення (В. Садовніков, С. Татубаєв).

На основі аналізу й систематизації теоретичних положень вокального виконавства (В. Антонюк, І. Драч, Ф. Черкасов, Янь Веньянь та ін.), визначення вокально-орфоепічних особливостей та вокально-артикуляційної техніки як важливого компоненту виконавської майстерності й виконавської культури співака (Л. Дмитрієв, М. Микиша, В. Морозов та ін.) в роботі запропоновано авторське тлумачення поняття «вокально-орфоепічна культура» фахівця в галузі вокального мистецтва, що інтерпретовано як цілісна, інтегративна властивість, яка полягає у свідомому ставленні до ролі поетичного тексту у виявленні художнього сенсу вокальних творів, здатності стилістично-достовірно, відповідно до вокально-виконавських традицій, інтерпретувати й відтворювати їх емоційно-змістове наповнення завдяки осмисленій вимові й досконалому фонаційному інтонуванню вокально-поетичного тексту.

Зазначено, що педагогічний вимір досліджуваного феномену розкриває процес його формування під час підготовки магістрантів-вокалістів до фахової діяльності, який містить виконавський і викладацький компоненти (Л. Василенко, Н. Овчаренко, Лай Сяоцань та ін.) та обумовлює значущість оволодіння майбутніх викладачів вокалу методикою формування орфоепічної культури. З'ясовано, що важливим аспектом набуття орфоепічної культури викладачами вокалу вважається необхідність постійного чергування співочого інтонування й мовленнєвого спілкування (А. Козир, Лай Сяоцань, Т. Малишева та ін.).

Особливу увагу приділено проблемам вимови співаками іншомовних текстів, вміню поєднувати в репертуарі твори різними мовами, що потребує оволодіння артикуляційною технікою шляхом доведення навичок до автоматизму та надання їм гнучкості й варіативності відповідно до контекстних вимог – стильових, емоційно-виразних, теситурних, динамічних тощо (І. Драч, П. Луцкер, І. Сусідко, У Іфан, Г. Хоффман та ін.).

Схарактеризовано специфічні труднощі, з якими стикаються, іншомовні зокрема, китайські співаки. Акцентовано на значущості досконалого володіння технікою вокальної орфоепії в традиційному китайському співочому виконавстві, що пояснюється важливістю риторики в національно-вокальному мистецтві (Ці Мінвей). Запропоновано класифікацію орфоепічних проблем, типових для китайських вокалістів, які навчаються в Україні, породжених специфікою устрою китайської мови, зокрема – фонетики. Зазначено, що головними з них є відсутність у китайській мові таких фонем, як «р», «щ», «ж» тощо; відмінності в техніці формування фонаційних елементів (міра губної рухливості й напруги їх змикання;

різноманітні положення й рухи язика; складність вимови слів, що починаються з голосних; позбавлення «придихання» у вимові тощо); тип характерних помилок – інтерференція (мимовільний вплив раніше набутих навичок артикуляції), асиміляція (уподібнення звуку до сусіднього), вокальна елізія (випадіння кінцевого звуку в слові), мимовільна редукація ненаголошених голосних тощо (Н. Кірнсова, Сюй Сяо, Янь Веньянь та ін.).

Визначено відмінності культури мовленнєвого інтонування в мовах індо-європейської та сино-тібетської групи, до яких належить і китайська мова, зокрема – відсутність в останньої інтонаційно-виразних та комунікативно-емоційних значень у мовних структурах, надання смислової, а не афективної функції в зміні інтонації (Гао Синь, Чжао Син). Означені мовно-інтонаційні характеристики становлять певну проблему для китайських магістрантів у процесі осмислення емоційно-інтонаційних особливостей європейської мелодики, а також самостійної інтерпретації вокальних творів.

Узагальнення зазначених наукових положень дозволило встановити структуру досліджуваного феномену в єдності компонентів: семантично-інтерпретаційного, що забезпечує відповідність виконавського трактування художньо-образному сенсу вокального твору; фонаційно-виконавського, пов'язаного з виробленням стилістично й фонетично-адекватної артикуляційної техніки втілення авторського замислу та його донесення до слухачів; компетентнісно-методичного, сформованість якого становить базу свідомого й ефективного формування у співака здатності до вдосконалення вокально-орфоепічної культури в процесі виконавської та викладацької діяльності.

Таким чином, у розділі виявлено стан розробленості піднятої проблеми, визначено сутність та структуру досліджуваного феномену, визначено специфіку його прояву в магістрантів із КНР.

У другому розділі «**Методика формування вокально-орфоепічної культури**» представлено логіку застосування поліхудожнього, індивідуально-особистісного, технологічного, компаративістського, рефлексивного, компетентнісного наукових підходів; обґрунтовано педагогічні принципи, педагогічні умови, що складають основу методики формування вокально-орфоепічної культури співаків різних національностей, а також методи, які враховують специфіку китайських етнолінгвістичних, фонетичних та артикуляційно-вокальних традицій.

На основі концептуальних положень поліхудожнього підходу проаналізовано організацію вокальної освіти іноземних магістрантів у контексті взаємозв'язку із соціокультурним середовищем, а також освоєння системи інокультурних художніх цінностей. Констатовано, що полікультурні зв'язки мають сприяти усвідомленню іноземними студентами магістратури особливостей світогляду, художньої ментальності різних національних спільнот, їх вокально-виконавських традицій, проникненню в сутність художньо-образної змістовності вокальних творів, засвоєнню застосованих у них музично-мовних і виразних засобів. Показано, що реалізація положень поліхудожнього підходу уможлиблюється завдяки застосуванню принципу міжкультурної комунікації, у процесі якої відбуваються

чуттєво-свідоме «вживання» особистості в іншу культурну традицію, інтеріоризація духовних цінностей інших націй у єдності загальнокультурного, мистецького та вокально-виконавського компонентів, стаючи запорукою оволодіння мистецтвом виконання творів світової музичної скарбниці.

Урахування настановних положень індивідуально-особистісного підходу уможливило спрямування уваги на значущість психофізіологічних та індивідуально-особистісних якостей іноземних студентів: розвитку музичних і вокальних здібностей, темпераменту, емоційно-вольової, комунікативної сфери, ступеня умотивованості, цілеспрямованості, працездатності, наполегливості щодо оволодіння навичками вокальної орфоєпії різними мовами. Виявлено, що в реалізації індивідуально-особистісного підходу важливим є дотримання принципу індивідуалізації методів формування вокально-орфоєпічної культури, що втілюється в особистій стратегії формування вокально-артикуляційної техніки, доборі репертуару, стимулюванні творчих проявів і стильових переваг.

Застосування технологічного підходу дозволило забезпечити алгоритмізацію формування вокально-орфоєпічних навичок, постійний моніторинг і корекцію процесу набуття артикуляційної техніки, здатність її гнучкого й варіативного застосування в різноманітних інтонаційно-виконавських контекстах і досягати прогнозованого результату й зумовило необхідність реалізації принципу діалектичної єдності стабільності (автоматизованості) та інваріантності у формуванні вокально-артикуляційної техніки. Її набуття уможливило швидкий перехід співака від однієї мови до іншої у виконанні репертуару під час виступу, у викладацькій діяльності – у роботі над різноманітним репертуаром зі студентами тощо.

Використання компаративного підходу сприяло усвідомленню специфіки стильових особливостей вокального твору, вокальної артикуляції фонем і відмінностей техніки їх формування в різних мовах. З'ясовано, що застосування зазначеного підходу вимагає дотримання логіки здійснення порівняльного процесу, що забезпечується шляхом поєднання «синхронного», «асинхронного» та «бінарного» рівнів порівняння. Використання означених рівнів порівняння уможлиблює осмислення подібності фонаційно-артикуляційних особливостей у мовах однієї групи, наприклад – германська, порівняння особливостей артикуляції в мовах, суттєво відмінних за принципами організації мов, у даному випадку – мов індоевропейської та сино-тібетської гілок; порівняння паралельно засвоєваних у співочій діяльності мов, зокрема – української та китайської.

Виявлено роль рефлексивного підходу у формуванні вокально-орфоєпічної культури, який забезпечує процес усвідомлення майбутніми фахівцями передбаченого результату, самооцінки й самокорекції, зростання самостійності в засвоєнні нових вокально-артикуляційних комплексів. Досягнення успіху у вирішенні зазначених завдань має забезпечуватися реалізацією принципу взаємозв'язку самопізнання й самовдосконалення як регулятора вокально-освітнього процесу й набуття художньої та методичної компетентності іноземних магістрантів, їхньої здатності пристосуватися до мінливих умов реальності; принцип подвійної спрямованості орфоєпічно-формувального процесу, який

спрямовує увагу не тільки на власну діяльність, а й на методику оволодіння нею, що становить передумову застосування набутих знань у викладанні вокалу.

На основі методу прогнозування обґрунтовано комплекс педагогічних умов формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі їхньої підготовки до фахової діяльності, а саме: вдосконалення організаційно-методичного забезпечення у формуванні вокально-орфоепічної культури; формування в іноземних магістрантів активної особистої позиції щодо цілеспрямованого підвищення рівня вокально-орфоепічної культури; набуття досвіду самостійного вдосконалення вокально-орфоепічної культури у власному виконавстві та викладанні вокалу.

Обґрунтовано доцільність застосування в процесі експериментальної роботи чотирьох груп методів: мотиваційно-інтенціональної (створення ідеального виконавського образу, бесіда, диспут, переконання); аудіо-диференціовальної (вокально-фонетична ідентифікація, порівняльно-критичний аналіз виконавських варіантів, мнемонічно-слухові вправи); технологічно-артикуляційної (мовно-вокальні тренінги на формування автоматизованих навичок та їх варіювання, ігри, римовані скоромовки, вправи на розспівування, фонаційно-варіативні вокалізи); художньо-артикуляційної (цілісний аналіз вокально-поетичного тексту, вокальна імпровізація, метафоричні пояснення артикуляційно-вокальних відчуттів, візуалізація стану й кінетики артикуляційного апарату); рефлексивно-методичної (відео-селфі, аудіювання та самовияв помилок, розроблення порівняльно-лінгвістичних таблиць, презентацій і методичних рекомендацій із проблем формування орфоепічних навичок).

Використання методу теоретичного моделювання дозволило розробити модель методики формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів (рис. 1), у якій обґрунтовано наукові підходи, педагогічні принципи, педагогічні умови та поетапно запроваджені методи формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів.

Отже, у розділі теоретично обґрунтовано й розроблено методику формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності (на прикладі студентів із КНР).

У третьому розділі **«Дослідно-експериментальна робота з формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності»** представлено результати констатувального й формувального етапів експерименту та їх порівняння; визначено критерії та показники оцінювання рівнів сформованості вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів, наведено статистичні дані щодо підтвердження ефективності розробленої методики.

Констатувальний етап експерименту передбачав визначення критеріїв і показників оцінювання рівня сформованості в іноземних магістрантів структурних компонентів вокально-орфоепічної культури й визначенні критеріально-рівневих характеристик її сформованості. Критерієм оцінювання семантично-інтерпретаційного компоненту досліджуваного феномену слугував художньо-стильовий із такими показниками: усвідомлення значущості

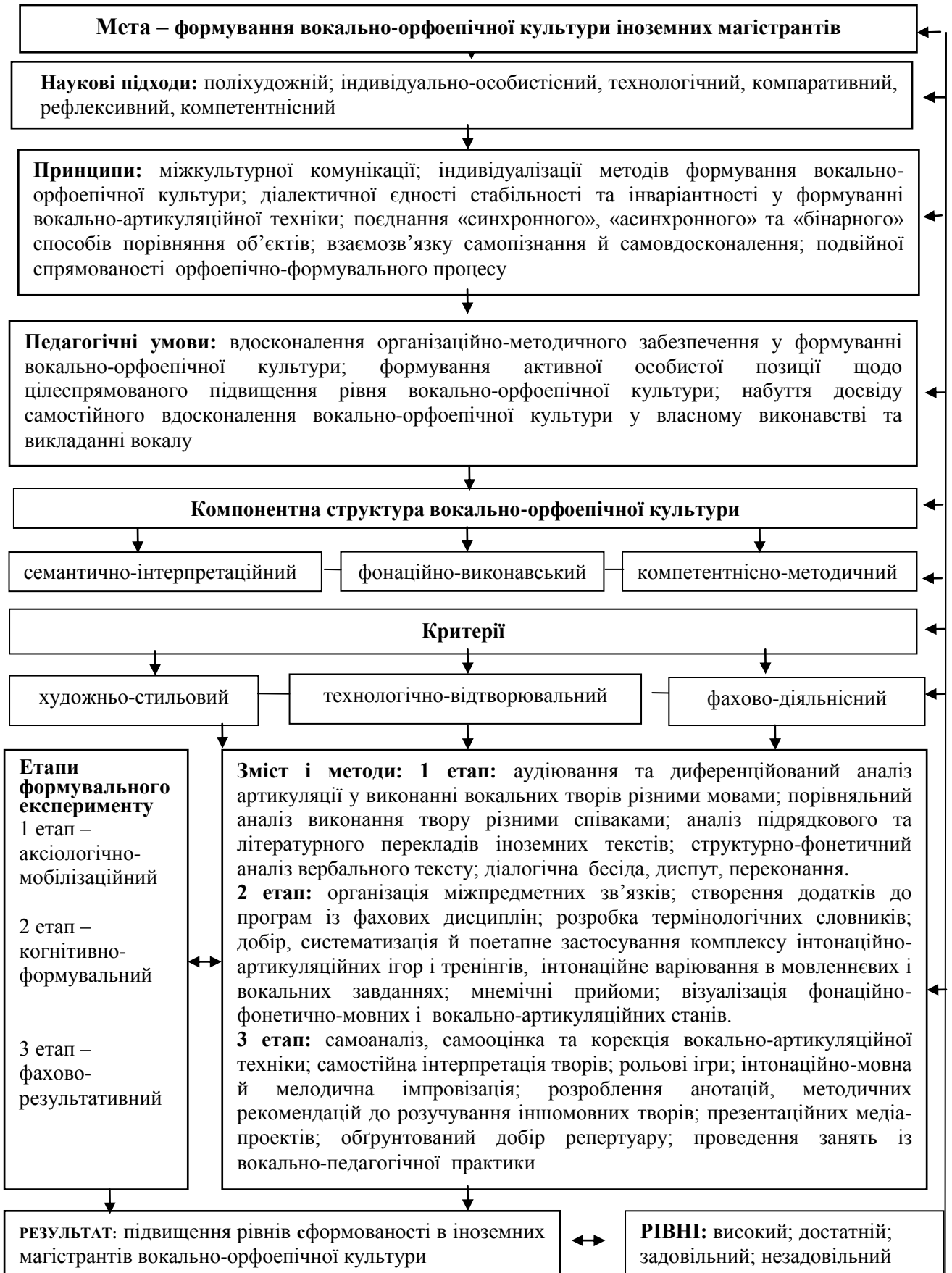

Рис. 1. Модель методики формування вокально-орфоепічної культури в іноземних магістрантів

вокально-орфоепічної культури у відтворенні художньо-образного змісту творів; історико-стильова ерудованість у галузі вокального мистецтва; зорієнтованість у вокально-артикуляційній техніці в різних музично-стильових культурах. Фонаційно-виконавський компонент оцінювався за допомогою технологічно-відтворювального критерію з показниками: диференційоване сприйняття фонаційно-артикуляційних особливостей; володіння технікою виконання складних вокально-артикуляційних елементів; навички вокальної артикуляції у виконанні творів іноземного походження.

Компетентнісно-методичний компонент оцінювався за допомогою фахово-діяльнісного критерію. Його показниками було обрано: знання закономірностей і методів формування вокально-орфоепічних навичок; обізнаність з особливостями методики формування варіативно-фонетичної техніки артикуляції в різних мовах; здатність творчо переносити власний музично-когнітивний, виконавський, методико-теоретичний досвід у педагогічну практику. Узагальнення даних констатувального експерименту дозволило встановити чотири рівні сформованості в магістрантів із КНР вокально-орфоепічної культури, а саме: незадовільний, задовільний, достатній і високий. До незадовільного рівня було віднесено досліджуваних, які не відрізняли виконання творів італійською, українською та німецькою мовами, вважали, що мелодія сама підказує характер емоцій і настроїв, а зміст поетичного тексту на виконавський образ суттєво не впливає; припускалися значних помилок у вимові, не приділяли увагу закріпленню вокально-артикуляційної техніки в самостійній роботі; на заняттях із педагогічної практики означені магістранти не могли визначити орфоепічні помилки учнів, не приділяли увагу формуванню в них вокально-артикуляційної техніки. Кількість респондентів становила 50,51 % в ЕГ та 50,53 % у КГ.

На задовільному рівні в ЕГ було виявлено 35,86 % магістрантів та 35,71 % у КГ. Названі респонденти були здатні визначити мову, якою виконувався твір, усвідомлювали, що над вимовою тексту необхідно працювати, при цьому мали значні недоліки у вимові тексту та не проявляли активності й наполегливості в їх подоланні; в процесі педагогічної практики означені респонденти звертали увагу на помилки у вимові учнів, натомість не володіли методами її вдосконалення.

До достатнього рівня віднесено студентів, які погоджувались із тим, що над вимовою тексту, особливо іноземного, необхідно працювати, проявляли відповідну наполегливість у вдосконаленні фонематичного слуху й формуванні вокально-артикуляційних навичок, однак їхня вимова була непозбавлена недоліків; у процесі педагогічної практики ці магістранти звертали увагу на вимову своїх учнів, натомість вправи, які вони застосовували з метою їх удосконалення, були недостатньо ефективними. Кількість студентів досліджуваної групи склала 11,36 % у ЕГ та 11,38 % у КГ.

Виявлено, що високий рівень сформованості вокально-орфоепічної культури продемонструвало 2,27 % студентів з ЕГ та 2,38 % із КГ. Такі магістранти цікавилися проблемами вокальної орфоепії, усвідомлювали її значущість і наполегливо оволодівали особливостями диференційованого сприйняття та технікою артикуляції кількома мовами, самостійно розробляли

вправи під час педагогічної практики, уважно ставилися до відбору прийомів і методів з урахуванням індивідуальних особливостей учнів.

Отже, за результатами застосування констатувальної діагностики було встановлено, що більшість іноземних магістрантів перебувала на задовільному та незадовільному рівнях сформованості вокально-орфоепічної культури.

У роботі формувальний експеримент здійснено за трьома етапами: аксіологічно-мобілізаційним, когнітивно-формувальним та фахово-результативним, кожен із яких спрямовувався на перевірку ефективності обґрунтованих вище педагогічних умов зростання в іноземних магістрантів вокально-орфоепічної культури.

На аксіологічно-мобілізаційному етапі головна увага надавалася формуванню в магістрантів усвідомлення того, що аутентичне звучання твору та відповідність виконання національно-виконавським традиціям є безперечною умовою стильової художньо-образної адекватності його виконання, а неякісна вимова вербального тексту негативно впливає на розуміння й переживання художнього змісту слухачами, усвідомлення глибинного змісту авторського задуму композитора. З цією метою на заняттях із методики, історії вокального мистецтва, виконавської майстерності застосовано методи фонетичного аналізу вербального тексту та його емоційно-варійоване інтонування в мовних і вокально-імпровізаційних вправах; підрядковий переклад тексту та його порівняння з літературним перекладом; порівняльний аналіз художньо-образного змісту вокального твору на один поетичний текст у трактовці різних композиторів; методи аудіювання та порівняльного аналізу виконання твору різними співаками; критичний аналіз відеозаписів, майстер-класів і концертів співаків різних національно-вокальних шкіл; бесіди й диспути із зазначених питань.

На когнітивно-формувальному етапі експериментальної роботи здійснено цілеспрямоване вдосконалення музичної й артикуляційно-вокальної компетентності магістрантів із КНР. З цією метою налагоджувалися міжпредметні зв'язки з мовними дисциплінами, спрямовані на засвоєння специфічної для вокальної освіти термінології. На практикумі з герменевтики магістранти виконували цілісний аналіз музичних творів, розробляли план виконавської інтерпретації, схему емоційно-суб'єктивного плану виконання вокальних творів (за В. Ражніковим).

На індивідуальних заняттях із виконавської майстерності впроваджувались ігрові методи на алгоритмоване засвоєння ритмово-фонетичних, мовних і вокальних завдань для формування навичок артикуляції окремих звуків і фонематичних сполучень, відсутніх у рідній мові студентів або об'єктивно складних за артикуляційною технікою; тренінги на зіставлення варіативно-артикуляційної техніки утворення певних фонем у різних інтонаційних і виконавських контекстах; аналіз лінгвістичних таблиць із зіставленням транскрипції фонетично-звукової системи в різних мовах; мнемонічно-артикуляційні вправи; відео-селфі, аудіювання та самовияв фонетичних помилок; візуалізація фонаційно-артикуляційних положень і рухів; вербально-метафоричний опис артикуляційно-кінестетичних відчуттів; вправи на засвоєння

алгоритму опанування новими артикуляційними навичками; розроблення презентацій із проблем формування орфоепічних навичок.

На фахово-результативному етапі головним завданням було формування в іноземних магістрантів орфоепічно-виконавської та орфоепічно-викладацької компетентностей. Увага концентрувалася на вдосконаленні навичок самоконтролю й самокорекції, самостійної підготовки творів до виконання, опрацювання суб'єктивно нових мовно-артикуляційних елементів. З метою підготовки до педагогічної практики магістранти аналізували фонаційні труднощі, властиві певній мові або твору, обґрунтовували методи їх подолання; розробляли методичні анотації до твору; створювали комплекс мовних і вокальних вправ (мовно-ритмові ігри, розспівування, вокалізи) апробували їх у власній педагогічній практиці.

Порівняльні дані діагностики, здійсненої на прикінцевому етапі експериментальної роботи, продемонстрували перевагу магістрантів з ЕГ перед досліджуваними з КГ за всіма показниками та критеріями: кількість учасників експерименту, що досягла високого рівня, в ЕГ зросла на 22,73 %, а в КГ – на 4,76 %; на достатньому рівні в ЕГ число магістрантів зросло на 40,15 %, а в КГ – на 7,94 %; на низькому рівні число досліджуваних в ЕГ зменшилося на 46,21 %, а в КГ – 15,34 %. Виявлено значне підвищення в іноземних магістрантів рівня художньої та стилістичної досконалості виконуваного репертуару, зафіксовано суттєве зростання осмислення здатності до інтонування у виконанні іншомовних творів, а також здатність до застосування набутих знань у процесі педагогічної практики.

Доведення статистичної вартісності щодо розбіжності між показниками в експериментальній та контрольній групах наприкінці формувального експерименту було здійснено за допомогою багатофункціонального критерію φ^* Фішера (кутового перетворення Фішера). Підсумкові порівняльні результати представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Результати діагностики сформованості вокально-орфоепічної культури ЕГ і КГ після проведення формувального експерименту (прикінцевий зріз)

Групи	Високий, достатній, задовільний рівні сформованості вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів		Незадовільний рівень сформованості вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів		Разом
	Кількість магістрантів	Частка	Кількість магістрантів	Частка	
ЕГ	42	96,5	2	3,5	44
КГ	27	65,1	15	34,9	42

Отже, на основі методів математичної статистики, кількісного та якісного порівняння результатів, які встановлено під час констатувального та формувального експериментів, підтверджено ефективність запропонованої методики формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності. Таким чином, у дисертації наведено

теоретичне узагальнення та вирішення проблеми формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів – майбутніх викладачів вокалу (на прикладі студентів із КНР).

Проведене дослідження та виконання всіх поставлених завдань дали підстави зробити такі **висновки**:

1. Виявлено стан розробленості досліджуваної проблеми. Зазначено, що входження людства в епоху глобалізації у сфері мистецтва реалізується в стрімкому розширенні інформаційно-культурного поля, активізації міжнародних творчих контактів, взаємопроникненні та взаємозбагаченні різних культур, що зумовлює інтерес і потребу виконавців-вокалістів до опанування творів композиторів різних епох, стилів, країн, оволодіння мистецтвом співу різними мовами. Доведено, що вокально-фахова діяльність є складним художнім і психофізіологічним феноменом, на характер якого впливають усвідомлене стремління особистості досягти стильовідповідності виконуваного репертуару, відтворення інтонаційно-фонаційних якостей співочого звуку, забезпечених якісною артикуляційною технікою та її зв'язком з усім комплексом вокально-виконавських навичок. Визначено, що вирішення означених завдань потребує цілеспрямованого формування вокально-орфоепічної культури майбутніх фахівців.

2. Розкрито сутність феномену «вокально-орфоепічна культура», яка полягає у свідомому ставленні до значущості єдності вербально-поетичного й музично-інтонаційного компонентів у розкритті художнього сенсу вокальних творів, здатності стилістично-достовірно, відповідно до національно-мовних і вокально-виконавських традицій, інтерпретувати й відтворювати їх художньо-образний зміст, усвідомлювати принципи формування артикуляційно-вокальної техніки й виразного інтонування та методи їх удосконалення у власній виконавській і викладацькій діяльності.

Визначено компонентну структуру досліджуваного феномену, до складу якої віднесено: семантично-інтерпретаційний, який забезпечує відповідність виконавського трактування художньо-образного сенсу вокального твору; фонаційно-виконавський, пов'язаний із виробленням адекватної артикуляційної техніки втілення авторського замислу та його донесення до слухачів; компетентнісно-методичний, сформованість якого становить базу свідомого формування у співака здатності до вдосконалення вокально-орфоепічної культури в процесі виконавської та викладацької діяльності, компоненти.

3. Теоретично обґрунтовано й розроблено методику формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів – майбутніх викладачів вокалу (на прикладі студентів із КНР) у процесі підготовки до фахової діяльності, яка базується на поліхудожньому, індивідуально-особистісному, технологічному, компаративному, рефлексивному, компетентнісному наукових підходах і реалізується в принципах міжкультурної комунікації, індивідуалізації методів формування вокально-орфоепічної культури, діалектичної єдності стабільності й інваріантності у формуванні вокально-артикуляційної техніки, поєднання «синхронного», «асинхронного» та «бінарного» способів порівняння об'єктів, самопізнання й самовдосконалення, подвійної спрямованості орфоепічно-

формувального процесу; запропоновано педагогічні умови ефективного формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів (вдосконалення організаційно-методичного забезпечення у формуванні вокально-орфоепічної культури; формування активної особистої позиції щодо цілеспрямованого підвищення рівня вокально-орфоепічної культури; набуття досвіду самостійного вдосконалення вокально-орфоепічної культури у власному виконавстві та викладанні вокалу); виокремлено етапи (аксіологічно-мобілізаційний, когнітивно-формувальний, фахово-результативний) та методи (аудіювання, структурно-фонетичний аналіз вербального тексту, добір, систематизація й поетапне застосування комплексу інтонаційно-артикуляційних ігор і тренінгів, інтонаційно-мовна й мелодична імпровізація тощо) формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності.

4. Визначено критерії та показники сформованості вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності (на прикладі студентів із КНР): художньо-стильовий критерій із показниками – усвідомлення значущості вокально-орфоепічної культури у відтворенні художньо-образного змісту творів; ерудованість щодо вокально-орфоепічних особливостей творів різних стильових напрямів; застосування вокально-артикуляційної техніки відповідно до стильових особливостей твору; технологічно-відтворювальний критерій із показниками – диференційоване сприйняття фонаційно-артикуляційних особливостей; здатність до засвоєння вокально-артикуляційних навичок та її корекції; здатність варіювати вокально-артикуляційні навички відповідно до особливостей репертуару; фахово-діяльнісний критерій із показниками – знання закономірностей і методів формування вокально-орфоепічних навичок; обізнаність з особливостями методики формування варіативно-фонетичної техніки артикуляції в різних мовах; здатність творчо переносити власний когнітивний і виконавський досвід у педагогічну практику.

Схарактеризовано рівні сформованості вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів: високий, достатній, задовільний та незадовільний.

5. Експериментально перевірено ефективність методики формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності (на прикладі студентів із КНР). Здійснено поетапну перевірку ефективності розробленої методики, що включає: аксіологічно-мобілізаційний, когнітивно-формувальний та фахово-результативний етапи.

Порівняльні дані діагностики продемонстрували перевагу магістрантів з ЕГ перед досліджуваними з КГ за всіма показниками та критеріями: динаміка зростання кількості учасників експерименту, які підвищили рівень сформованості досліджуваного конструкту до високого, в ЕГ перевищила відповідні результати в КГ на 17,87 %; на достатньому рівні ця різниця в результатах дорівнювала 32,22 %; різниця у позитивних змінах щодо кількості магістрантів, які залишилися на низькому рівні, склала 30,87 %. Достовірність отриманих результатів діагностики перевірено за φ^* критерієм Фішера.

Отже, на основі методів математичної статистики, кількісного та якісного порівняння результатів, встановлених під час констатувального та формувального експериментів, підтверджено ефективність запропонованої методики формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів – майбутніх викладачів вокалу (на прикладі студентів із КНР).

Подальшого дослідження потребує висвітлення питань взаємозв'язку вокально-орфоепічної культури та виконавського артистизму співаків і вдосконалення методики підготовки іноземних магістрантів з урахуванням їх значущості для майбутньої фахової діяльності.

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Лоу, Яньхуа (2018). Підготовка іноземних магістрантів до аутентично-стильового виконання вокальних творів інокультурного походження. *Наукові записки. Психолого-педагогічні науки*, 1, 127–133..

2. Лоу, Яньхуа, Кьон, Н. Г. (2018). Досвід формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*, 2 (12), 141–149.

3. Лоу, Яньхуа (2018). Педагогічні умови й методи формування вокально-орфоепічної культури студентів музично-педагогічних освітніх закладів. *Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського. Серія Педагогіка*, 2 (115), 62–68.

4. Лоу, Яньхуа (2019). Наукові підходи та педагогічні принципи формування вокально-орфоепічної культури іноземних студентів – майбутніх викладачів вокалу. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2 (86), 53–63.

5. Лоу, Яньхуа (2019). Вокально-орфоепічна культура та діагностика рівнів її сформованості в іноземних магістрантів. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»*, 1, 27–33.

Стаття в закордонному науковому виданні

6. Лоу, Яньхуа (2018). Сущность и структура вокально-орфоэпической культуры. *The scientific heritage*, 30, 39–41.

Публікації апробаційного характеру

7. Лоу, Яньхуа (2016). До сутності поняття «культурно-освітня адаптація іноземних студентів. *Матеріали та тези II Міжнародної конференції «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства»*, Т. 1. Одеса, 96–100.

8. Лоу, Яньхуа (2018). Сущность понятия «орфоэпическая культура вокалиста и её структурные компоненты». *Матеріали та тези IV Міжнародної конференції «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства»*. Одеса, 79–80.

АНОТАЦІЇ

Лоу Яньхуа. Формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика музичного навчання. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми, 2019.

Дисертація є цілісним дослідженням із проблеми формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності. Виявлено стан розробленості досліджуваної проблеми. Розкрито зміст і компонентну структуру феномену «вокально-орфоепічна культура» та специфіку її прояву в іноземних магістрантів. Теоретично обґрунтовано та розроблено методика формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності (на прикладі студентів із КНР). Визначено критерії, показники та схарактеризовано рівні сформованості вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підготовки до фахової діяльності. Експериментально перевірено ефективність пропонованої методики формування вокально-орфоепічної культури магістрантів із КНР у процесі підготовки до фахової діяльності.

Ключові слова: методика, формування, вокально-орфоепічна культура, музична культура, іноземні магістранти, вокальне виконавство, майбутній викладач вокалу, фахова діяльність, підготовка до фахової діяльності, методика підготовки магістрантів із КНР.

Лоу Яньхуа. Формирование вокально-орфоэпической культуры иностранных магистрантов в процессе подготовки к профессиональной деятельности.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Сумской государственной педагогический университет имени А. С. Макаренко. – Сумы, 2019.

Диссертация является целостным исследованием по проблеме формирования вокально-орфоэпической культуры иностранных магистрантов в процессе подготовки к профессиональной деятельности. Выявлено состояние разработанности исследуемой проблемы. Раскрыты содержание и компонентная структура феномена «вокально-орфоэпическая культура», специфика ее проявления у иностранных магистрантов. Теоретически обоснована и разработана методика формирования у иностранных магистрантов вокально-орфоэпической культуры в процессе подготовки к профессиональной деятельности (на примере студентов с КНР). Определены критерии, показатели и охарактеризованы уровни сформированности вокально-орфоэпической культуры иностранных магистрантов в процессе подготовки к профессиональной деятельности. Экспериментально проверена эффективность предложенной методики формирования вокально-орфоэпической культуры магистрантов с КНР в процессе подготовки к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: методика, формирование, вокально-орфоэпическая культура, музыкальная культура, иностранные магистранты, вокальное исполнительство, будущий преподаватель вокала, профессиональная деятельность, подготовка к профессиональной деятельности, методика подготовки магистрантов с КНР.

Lou Yanhua. Formation of vocal-orthoepic culture of foreign master's students in the process of preparation for professional activity. – On the rights of manuscript.

Thesis for Candidate of Pedagogical Sciences degree in specialty 13.00.02 – theory and methods of musical education. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. – Sumy, 2019.

The thesis is a comprehensive study on the problem of formation of vocal-orthoepic culture of foreign master's students in the process of preparation for professional activity. The state of development of the investigated problem is revealed. It is proved that vocal-professional activity is a complex artistic and psycho-physiological phenomenon, the nature of which is influenced by the conscious desire of the individual to achieve the style correspondence of the performed repertoire, reproduction of intonation-phonation qualities of the singing sound, provided with high quality articulation techniques and its connection with a complex of vocal-performing skills.

The essence of the phenomenon «vocal-orthoepic culture» is revealed, which consists in the conscious attitude to significance of the unity of verbal-poetic and musical-intonational components in the disclosure of the artistic meaning of vocal works, ability to interpret and reproduce their artistic-figurative content stylistically authentic in accordance with national-linguistic and vocal-performing traditions, to understand the principles of formation of articulation-vocal technique and expressive intonation and methods of their improvement in their own performing and teaching activity. The content and component structure of the phenomenon «vocal-orthoepic culture» and specificity of its manifestation in foreign master's students are characterized. This structure includes the following components: semantic-interpretive, which ensures correspondence of the performer's interpretation of the artistic-figurative meaning of the vocal work; phonation-performing, associated with development of the adequate articulation technique for the embodiment of the author's intention and its introduction to the audience; competence-methodological, formation of which is the basis of conscious formation in the singer of the ability to improve vocal-orthoepic culture in the process of performing and teaching activities.

The methodology of formation of vocal-orthoepic culture of foreign master's students in the process of preparation for professional activity is theoretically substantiated and developed (on the example of students from the PRC). The criteria, indicators and levels of formation of vocal-orthoepic culture of foreign master's students in the process of preparation for professional activity are defined. The effectiveness of the proposed methodology of forming vocal-orthoepic culture of Chinese master's students in the process of preparation for professional activity has been experimentally tested.

Key words: methodology, formation, vocal-orthoepic culture, musical culture, foreign undergraduates, vocal performance, future vocal teacher, professional activity, preparation for professional activity, method of preparation of undergraduate students from China

Підписано до друку 12.09.2019 р. Формат 60X90/16. Гарн. News Times.
Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87.